

**'Onbestaanbaar, onontkoombaar', een onmogelijk begin.
Jantine Heuvelink, Dominicuskerk 20 januari 2008**

Lucas 16: 19-31

Overweging

Een onmogelijk begin – mag je de geboorte van een kind zo noemen?
Een vrouw binnenste buiten, een kind ondersteboven.
Een nieuw leven dat af is en tegelijkertijd nog moet beginnen.
Mensen veranderen van rol, worden vader of moeder, lijden aan slaapgebrek.
Als naaste sta je erbij en je kijkt ernaar. Je voelt je verbonden of juist vervreemd.
Een nieuw begin, hoe is het mogelijk!

Een onmogelijk begin, dat is ook wat ik dacht toen ik de bijbeltekst las van vandaag. Wat kun je hier nou van maken. Deze tekst, over de hel, zo kunnen we het wel noemen, stuit mij tegen de borst. Ik dacht en had ook liever gewild dat zo'n verhaal niet in mijn traditie en de bijbel voorkwam. Jezus schetst ons een beeld van een dodenrijk, vol vlammen en pijn. Het heet terecht 'een oord van martelingen'. Het is een naargeestig beeld dat mij doet denken aan de schilderijen van Hiëronymus Bosch, met plastische voorstellingen van bijvoorbeeld het laatste oordeel.

Het verhaal over de arme Lazarus en de rijke man is een parabel, een verhaal dat Jezus vertelt om ons iets te leren over het Koninkrijk van God. We moeten op zoek - en dat is allereerst mijn taak - naar de betekenis van het verhaal voor ons, naar wat wij ervan kunnen leren. Maar vooralsnog blijft eerst dat beeld hangen. En dat is geen fijn beeld en geen geruststelling. Lazarus zit onder de zweren en de rijke man wordt gekweld, hij heeft dorst en pijn, en spijt.

Het is toch eigenlijk jammer dat deze tekst nu vandaag hier klinkt, dat deze beelden worden geschetst, terwijl deze dienst, met dopelingen en met u allen, toch ook zo fijn zou kunnen zijn. Vrolijk, hoopgevend, iets met bloemen, niet iets met vlammen.
Ik vind deze lezing geen fijn verhaal en ik houd niet van een overweging met een negatief begin. Als het zo doorgaat verlaten we deze dienst nog zonder goed gevoel...

En toch, het is wel gekozen als thema van deze reeks! 'Een onmogelijk begin' over dwarsige thema's in de bijbel. We kunnen wel zeggen dat dit de rode draad is in de bijbel: dingen gaan anders dan je verwacht, mensen zijn tegendraads, schoppen stennis, laten anderen zich ongemakkelijk voelen. Zoals de profeten die onheil voorspellen in niet al te zachtzinnige bewoordingen. Zoals Jezus die telkens de regels van de etiquette overtreedt en omgaat met de verkeerde mensen.

Ondertussen leiden deze dwarsige thema's in de bijbel over het algemeen, wanneer je in niet te orthodoxe kerken komt, tot mooie preken. De scherpe randjes van de verhalen zijn eraf, de dreiging is al geweken, de keuze tussen goed en kwaad hoeft door ons niet te worden gemaakt. En de vraag is – doe je daarmee de bijbel recht, en het leven en het geloof? Moet het ook in de kerk niet veel meer wrijven, niet mooi zijn, niet leuk en juist ongemakkelijk? Komen we met een mooi verhaal wel bij de kern van wat leven is en geloven?

Afgelopen december ging ik als studentenpastor met 7 studenten naar een kloosterweekend. We waren te gast bij de Benedictinessen in Oosterhout. Deze gemeenschap bestaat uit 25 zusters die leven volgens de Regel van Benedictus. Hun leven bestaat uit gebed en liturgie, werk en geestelijke lezing. En in al deze activiteiten zoeken zij God. De studenten verschilden van achtergrond en hadden verschillende motivaties om mee te gaan met dit weekend: veel hadden behoefte aan rust, een oase in de tijden van tentamens, men was nieuwsgierig en enkelen verlangden naar verbondenheid met God.

Wat mij het meest is bijgebleven is de onrust die dit weekend teweeg bracht. De structuur van de gebedstijden, de bel die oproept voor de volgende dienst of maaltijd, het zoeken in de liedboeken naar het juiste lied en het zoeken naar momenten voor jezelf. We werden er haast door opgejaagd en dat was niet relaxt. Een studente verwoordde het treffend: 'Ik ben nogal gesteld op mijn zelfstandigheid, maar hier is de dag voorbij, voordat ik heb kunnen besluiten wat ik wil doen'. Zo'n orde past niet en dat voelt niet prettig. Het riep in ieder geval bij mij ook irritatie op, vragen, heeft dit zin, waarom gaat het zo, mag ik ook niet meedoen.

De beelden die ik van dit weekend heb bewaard op mijn camera zijn trouwens heel anders. Ik heb prachtige zonnige foto's van de groene kloostertuin en foto's van ontmoetingen van ons met de gastenzuster waar de wederzijdse interesse en openheid goed zichtbaar is. Dat beeld is ook het gemakkelijkst vast te houden en het leukst om te vertellen.

Van de gastenzuster in het klooster in Oosterhout begreep ik van wat zij vertelde over de zin in haar leven het volgende: leven in een klooster, is leven in een gemeenschap, een samenleving op zich. En in de gemeenschap kom je jezelf onherroepelijk tegen. Je leert door de nauwe verbondenheid met anderen haarscherp ontdekken waar je grenzen liggen, wat je moeite kost. Je hebt beloofd om te blijven, niet weg te gaan, omwille van de gemeenschap. En omdat je niet om jezelf heen kunt, kom je steeds dichterbij een kern van waarheid over jezelf en over het leven.

Wrijving die leidt tot een kern van waarheid... Terug naar het (onmogelijke) verhaal.

De rijke man uit de parabel vraagt in het dodenrijk aan Abraham of hij Lazarus naar hem toe kan sturen om zijn dorst wat te lessen. Abraham wijst op de diepe kloof die er tussen hen bestaat. Die is onoverbrugbaar. Dan vraagt de rijke man of Abraham Lazarus naar het huis van zijn vader kan sturen om zijn broers te waarschuwen. Als zijn broers deze man uit de doden zien, zullen ze tot inkeer komen, wel hun rijkdom delen en niet terecht hoeven komen op de vreselijke plek waar hij nu is..

Maar Abraham kan of wil niet aan dit verzoek voldoen. Het is niet nodig. De broers hebben de woorden van Mozes (de Torah) en de profeten, daar kunnen ze naar luisteren, dan weten ze genoeg. Maar volgens de rijke man zal dat zijn broers niet tot inkeer brengen. Iemand die uit het dodenrijk naar hen toekomt, dat zal wel werken.

Daarover durft Abraham met de rijke man van mening te verschillen: *“Als ze niet naar Mozes en de profeten luisteren, zullen ze zich ook niet laten overtuigen als er iemand uit de dood opstaat.”*

De parabel van Lazarus wrijft ook, wat mij betreft. De rijke heeft het zwaar te verduren en nee, zijn naasten waarschuwen heeft heus geen zin. Daar moeten we het mee doen.

Wat is dit? Wordt hier korte metten gemaakt met mensen die niet geloven of rijk zijn? Is het een sneer naar mensen die aan de woorden van God en zijn profeten niet genoeg hebben en vragen om meer overtuigingskracht, meer spektakel? Is het een vooruitwijzing naar het moment dat Jezus wordt opgewekt uit de dood, een aankondiging dat ook dan veel mensen niet zullen geloven?

Trouwens, Jezus is niet de enige die wordt opgewekt uit de dood. Dat overkomt ook die andere Lazarus, de vriend van Jezus uit Bethanië, de broer van Maria en Martha. Wanneer hij wordt opgewekt uit de dood, komen volgens het evangelie van Johannes (11) velen tot geloof. Daar werkt het dus wel.

Blijkbaar hebben Mozes en de profeten dezelfde boodschap als diegene die wordt opgewekt uit de dood. De boodschap dat alleen de mens die rechtvaardig leeft, toekomst heeft. Dat rijkdom gedeeld moet worden hier, nu het nog kan, voordat de kloof medemenselijkheid onmogelijk maakt. De hel is waar we elkaar niet meer kunnen helpen.

Misschien gaat het dan hierom: door wie of wat laten wij ons van die boodschap doordringen? Waar of wanneer? Is dat wanneer we Lazarus tegenkomen, iemand van buiten, iemand uit de dood? Of is die boodschap veel dichterbij te vinden, in wat we nu al tegenkomen, in de bijbel, in het leven.

In de bijbel staan dwarsige verhalen die ons leren over hoe we zullen leven. De wrijving is voelbaar in het verhaal van de arme Lazarus of eigenlijk de arme rijke. Tegelijk is die wrijving voelbaar in dagelijkse dingen, in de ongemakkelijkheid die je bekruipt wanneer dingen niet mooi zijn, niet goed gaan. In een kloostergemeenschap, in een gezin, in een kerkdienst, in een vriendschap. Of we nu pas geboren zijn, net vader of moeder geworden, naasten zijn of omstanders. We kunnen de wrijving niet ontwijken. We komen in ons leven de ander en daarmee onszelf telkens tegen. En dan komt het erop aan om te blijven. Niet weg te gaan. Te blijven bij de ander. Die te willen zien.

Het verhaal maakt God zichtbaar in Lazarus. Hij mag een naam hebben. Zijn naam betekent 'God komt te hulp'.

Bij de doop noemen we de namen van de kinderen. We verbinden die namen met God en met deze wereld. Want in deze wereld is hun plek, daar wensen we hun een toekomst, waarin zij zullen omzien naar anderen en voor hun naasten geen vreemden zijn.

Elke dag is een nieuw begin, met de mogelijkheid om elkaar tegemoet te komen. We hoeven niet iemand uit de dood te zien opstaan, om te weten dat we hier en nu met elkaar moeten leven.

Ik wil u dan ook voorstellen om u nu om te keren en uw hand dwars uit te steken. U voor te stellen aan uw buurman of buurvrouw en uw naam te noemen. Uw handen aan elkaar te wrijven en te zien wat er gebeurt.